

жавне управління стало неефективним нині і може стати примарним, ілюзорним в майбутньому. А це, у свою чергу, спричинило кризовий стан суспільства, а у людей породило розчарування й апатію. Важливим для взаємодії державного управління та демократії є не лише питання «що робити», а і «як робити», якими методами, засобами досягати поставлених цілей [11, с. 134].

На думку Т. Е. Василевської [12, с. 63], етизація відносин держави й громадянина базується на переконанні, що у громадян є підстави вбачати в державі наявність певних моральних якостей, та існує можливість не погоджуватись з позицією держави і стверджувати власне розуміння блага. При цьому громадянин і держава виступають в процесі спілкування гарантами дотримання власних зобов'язань і суб'єктами діалогічної відповідальності.

У процесі демократизації соціуму, становлення громадянського суспільства громадяни стають дійовими суб'єктами публічного адміністрування, починають брати активнішу участь в управлінні. Задекларовані ідеї діалогу, партнерства вимагають нової культури взаємозв'язків між владою та громадянами, яка будується на етиці довіри та взаємної відповідальності [12, с. 62]. Адже всі етичні принципи визначаються, виходячи не тільки з цінності суспільного блага (де долею пересічної людини можна нехтувати), а особливо з ідеї забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Основним завданням для країни є те, щоб формування нової української державності органічно, повною мірою, було пов'язане з розширенням і послідовним захистом прав і свобод людини і громадянина.

На підставі вищевикладеного можна зробити такі висновки.

1. Додержання прав і свобод людини як головного принципу етики державного управління є важливою умовою послідовного зміцнення загальних етичних принципів демократичного врядування, досягнення легітимного стану державно-управлінських та суспільно-владних відносин та забезпечення належного рівня соціальної справедливості.

2. Достатньою умовою демократичного врядування має бути послідовне утвердження етичної концепції права, яка не лише проводить принцип додержання прав і свобод людини, а й розуміє його як принцип етики демократичного врядування.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямі можуть бути механізми формування етичних принципів демократичного врядування.

Література.

1. Конституція України. Закон України «Про внесення змін до Конституції України». За станом на 10 березня 2005 р. / [Верховна Рада України]. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во. – 2005. – 68 с.
2. Дж. Локк. Два трактати про врядування / Дж. Локк: [Пер. з англ.. О. Терех, Р. Димерець]. – К.: Вид-во С. Павличко: «Основи». – 2001. – 265 с.
3. Кистяковский Б. А. Социальная наука и право. Очерки по методологии социальных наукъ и общей теории права / Б. А. Кистяковский. – М.: Издание М. и С. Сабашниковых, 1916. – 704 с.
4. Бакуменко В. До питання розвитку конституційного правового поля в сучасних умовах його кардинальних змін / В. Бакуменко, М. Кушнір // Актуальні проблеми державного управління. – зб. наук. праць. – Вип. 2 (26). – К.: НАДУ, 2006. – С. 45–50.
5. Цветков В. В. Демократія і державне управління: теорія, методологія, практика. [Монографія] / В. В. Цветков. – К.: ТОВ. – Вид-во «Юридична думка», 2007. – 332 с.
6. Рікер П. Право і справедливість / П. Рікер: [пер. із фр.] – Київ: «Дух і літера», 2002. – 216 с.
7. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Г. Йонас: [пер. з нім]. – К., Лібра, 2001. – 410 с.

8. Берк Е. Свобода і влада // Консерватизм. Антологія. – К.: 1998. – С. 286–288.

9. Петровський П. Гуманітарна концепція права як детермінанта демократичного врядування. / П. Петровський / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeVr/2008_2/fail/Petrovskyu.pdf.

10. Нолан Бет Огледь норм етики управління у США: політичне оточення / Норми етики в управлінні (матеріали українсько-американського симпозиуму 24-25 травня 1994 року). – Київ: Інститут державного управління і самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1994. – С. 11–14.

11. Цветков В. В. Демократія – Управління – Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства: [Монографія] / Цветков В. В. Горбатенко В. П. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – 248 с.

12. Василевська Т.Е. Особистісні виміри етики державного службовця: [Монографія] / Т. Е. Василевська. – К.: НАДУ, 2008. – 336 с.

13. Авер'янов В. Б. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини як головний обов'язок держави. / В. Б. Авер'янов / – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.center.uct.ua>.

УДК 369.2

Анатолій Дарієнко

УКРАЇНА ПЕРІОДУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ: МЕХАНІЗМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У статті аналізуються фінансово-економічний, правовий, організаційний механізми удосконалення пенсійного забезпечення України періоду фінансово-економічної кризи.

Ключові слова: пенсійна система, модернізація пенсійної системи, світова фінансово-економічна криза, солідарна пенсійна система, механізми державного управління функціонуванням пенсійної системи.

Метою реформування пенсійної системи є забезпечення належного рівня життя людей похилого віку на засадах соціальної справедливості, гармонізація відносин між поколіннями та сприяння економічному зростанню. Досвід інших країн демонструє реалізацію пенсійної реформи на системних засадах, у відповідності із такими принципами, як-от:

- соціальної справедливості, прийнятності, розуміння та підтримки реформи широкими верствами населення;
- свободи вибору, підвищення зацікавленості і відповідальності громадян за свій добробут у старості;
- економічної обґрунтованості та фінансової спроможності стабільності пенсійної системи;
- сприяння зростанню національних заощаджень та економічному розвитку країни;
- захищеності від політичних ризиків.

Реформування пенсійної системи пов'язане з обґрунту-

© Дарієнко А.О., 2010.

ванням і визначенням показників нової системи пенсійного забезпечення: величини відрахувань на індивідуальні пенсійні рахунки, тривалості сплати внесків для заданого рівня пенсій щодо заробітної плати, обсягу накопиченого фонду, коефіцієнту заміщення рівня пенсії по відношенню до заробітної плати, тривалості перехідного періоду при очікуваному навантаженні пенсіонерів на чисельність працюючих, ступеня узгодженості нової системи з діючою солідарною системою.

Основна ціль пенсійних систем будь-якого типу – захист інтересів громадян, забезпечення надійного збереження реальної вартості пенсій та примноження їх шляхом відповідного інвестування їх протягом кількох десятиліть. Фінансово-економічна криза ще більше підкреслює необхідність запровадження наступного рівня реформування пенсійної системи в Україні. Реформа має носити системний характер та враховувати закордонний досвід.

Мета статті – на основі аналізу закордонного досвіду та вітчизняної практики обґрунтувати механізми удосконалення пенсійного забезпечення України періоду фінансово-економічної кризи.

Науково-теоретичні та прикладні аспекти численних проблем соціального захисту населення були предметом наукових досліджень українських вчених (Б. Зайчука [3], Д. Деми [1], Ю. Діденко [2], Е. Лібанової [11], Н. Луговенко [12], Н. Фойгта [20], В. Якимця [22]). Окремі аспекти проблеми розглядали Б. Надточій [14–15], С. Тютюнникова [19], В. Яценко [22] та ін. Аналізом проблем державного управління соціальним захистом, включаючи управління пенсійною системою, в різних умовах займається значна кількість фахівців, таких як: О. Зарудний, Б. Надточій та багато інших. Проблемою кризових явищ в соціальному захисті населення предметно займалися С. Юрій [21], М. Райзер [17] та ін. Натомість, величезний масив науково-аналітичної літератури недостатньо розглядає наслідки впливу глобальної кризи на таку соціальну систему, як пенсійна та механізми її удосконалення.

Актуальність дослідження та наявність великої кількості нерозв'язаних теоретичних та практичних проблем у сфері системи пенсійного забезпечення викликає необхідність досліджень, які б обґрунтували механізми удосконалення пенсійного забезпечення України на сучасному етапі.

В усьому світі пенсійні системи удосконалюються з огляду на тенденції старіння населення. Тому, крім підвищення пенсійного віку, запроваджуються інші, побудовані на принципово нових засадах, системи пенсійного забезпечення, які розосереджують ризики і послаблюють їхній вплив [8].

Задля цього у світовій практиці дедалі ширше застосовується багаторівнева система пенсійного забезпечення, яка має такі три складові: перший рівень – солідарну; другий рівень – обов'язкову накопичувальну; третій рівень – додаткову або добровільну накопичувальну. Таке поєднання забезпечує соціальні гарантії та фінансову стабільність пенсійної системи. Адже солідарна і накопичувальна системи підвладні впливу різних ризиків: перша вразлива щодо демографічних ризиків і досить стійка до інфляційних, а друга – навпаки. Реформована солідарна складова враховуватиме інтереси малозабезпечених верств населення, а накопичувальна – стимулюватиме до пенсійних заощаджень усіх громадян, особливо з більш високими доходами.

Для України найбільш прийнятною є багаторівнева пенсійна система, яку слід запроваджувати за такими трьома напрямками: реформування солідарної системи, створення обов'язкової накопичувальної системи і розвиток добровільної накопичувальної системи.

Солідарна система має запобігати бідності серед осіб похилого віку шляхом перерозподілу частини коштів Пенсійного фонду в інтересах громадян, які одержували низькі доходи.

Накопичувальна пенсійна система спрямована на підвищення розміру пенсій за рахунок доходу, отриманого від інвестування частини пенсійних внесків громадян. При цьому пенсійні кошти мають накопичуватися як шляхом обов'язкового пенсійного страхування, так і створенням додаткових (добровільних) пенсійних заощаджень.

На початкових етапах реформи пенсійне забезпечення осіб, які не братимуть участі в обов'язковій накопичувальній системі, здійснюватиметься за рахунок коштів солідарної системи [16, с. 239].

З метою успішного реформування необхідно активізувати механізми державного управління системою пенсійного забезпечення (економічні, правові, організаційні, мотиваційні) та активізувати такі, перш за все, фінансово-економічні передумови:

- зростання виробництва, зміцнення фінансового стану підприємств і відповідне - нарощування фінансових можливостей пенсійної системи;
- розширення продуктивної зайнятості населення, мінімізація прихованого безробіття, тіньової зайнятості, захист трудових і соціальних інтересів громадян України на іноземних ринках праці;
- погашення заборгованості із заробітної плати, підвищення її розміру і збільшення питомої ваги у валовому внутрішньому продукті;
- розширення бази сплати пенсійних внесків за рахунок охоплення пенсійним страхуванням усіх категорій юридичних і фізичних осіб;
- припинення практики списання та реструктуризації заборгованості перед Пенсійним фондом;
- скасування пільг у сплаті пенсійних внесків і заборону запровадження нових пільг у виплаті пенсій без визначення джерел їх фінансування;
- переведення фінансування виплат пенсій сільським пенсіонерам і пільговим категоріям їх одержувачів з Пенсійного фонду на Державний бюджет, корпоративні та професійні пенсійні фонди;
- передбачення економічних стимулів для пізнішого виходу людей на пенсію шляхом прогресивного підвищення розміру пенсій за кожний рік роботи після досягнення пенсійного віку.

Глобальна фінансово-економічна криза ускладнила реалізацію зазначених передумов, поставила перед системою пенсійного забезпечення України низку проблем. Їхньому вирішенню може сприяти:

- забезпечення обов'язковості державного пенсійного страхування всіх без винятку працюючих громадян і поступовий перехід до паритетної сплати пенсійних внесків – порівну роботодавцями та найманими працівниками;
- встановлення порядку визначення пенсії винятково на основі персоналізованого обліку пенсійних внесків. До стажу, що дає право на пенсію, мають зараховуватись тільки ті періоди, за які сплачено обов'язкові пенсійні внески. Трудовий внесок і пенсія громадян повинні обчислюватися на основі персоналізованого обліку за весь період трудової діяльності. Для осіб, які не працювали і не сплачували пенсійних внесків, слід зберегти соціальні виплати з коштів Державного та місцевих бюджетів, а не за рахунок пенсійних заощаджень працюючих громадян;
- обчислення пенсій лише з тієї суми доходу, з якої сплачені внески. Обмеження максимальної суми доходу, з якої сплачуються внески, необхідно щорічно коригувати з урахуванням динаміки середньої заробітної плати;
- вдосконалення механізму фінансування дострокових

мета

аналіз останніх досліджень і публікацій

виклад основного матеріалу

виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

пенсій та їх призначення. Дострокові пенсії повинні фінансуватися за рахунок роботодавців, що заохочуватиме їх до запровадження нових технологій, поліпшення умов та охорони праці, зменшення чисельності працюючих у шкідливих умовах [13, с. 40];

- запровадження сплати єдиного страхового внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, доручивши це Пенсійному фонду. В результаті можна буде уникнути зростання навантаження на фонд заробітної плати, дублювання функцій різними фондами соціального страхування та зменшити адміністративні видатки.

Забезпечення соціальної справедливості, економічної обґрунтованості та фінансової стабільності пенсійної системи вимагає запровадження накопичувальної її складової (другий рівень). Це означає, що усі працівники зобов'язані відкладати частину зароблених коштів на старість і вносити її в Накопичувальний пенсійний фонд. А отже, після досягнення пенсійного віку кожен буде одержувати додатково до виплат за солідарною системою пенсію з обов'язкової накопичувальної системи. Ця система передбачає більшу, ніж солідарна, свободу вибору і одночасно відповідальність працівника [10, с. 7]. Її основними завданнями є:

- підвищення рівня пенсій за рахунок отримання інвестиційного доходу;
- посилення залежності розміру пенсії від пенсійних внесків роботодавців;
- забезпечення права успадкування коштів пенсійних внесків спадкоємцями у разі передчасної смерті застрахованої особи;
- формування на основі пенсійних внесків інвестиційного капіталу;
- розосередження ризиків фінансування виплати пенсій між солідарною і обов'язковою накопичувальною системами;
- удосконалення управління системою пенсійного забезпечення за рахунок передачі недержавним компаніям функцій управління активами Накопичувального пенсійного фонду;
- створення дієвих механізмів захисту майнових прав та інтересів застрахованих осіб.

Для урядових структур важливою умовою запровадження обов'язкової накопичувальної системи є правильний вибір моделі її адміністрування (централізованої, децентралізованої, тощо), використання переваг різних моделей, світового досвіду, а також урахування особливостей внутрішньої соціально-економічної ситуації.

Добровільна (додаткова) накопичувальна система (третій рівень) розрахована на людей, які хочуть і можуть створити більші заощадження на старість. У рамках такої системи фінансуються і дострокові пенсії. Кожен громадянин повинен мати можливість обрати ту форму заощаджень, якій він довіряє найбільше. Тому право здійснення добровільного пенсійного забезпечення необхідно надавати не тільки пенсійним фондам, а й банкам та небанківським фінансовим установам [9, с. 34].

Запровадження добровільної (додаткової) накопичувальної системи передбачає виконання таких завдань:

- реалізації правового механізму шляхом формування законодавчої та нормативної бази для створення функціонування недержавних пенсійних фондів;
- залучення до створення пенсійних фондів банків та небанківських фінансових установ;
- сприяння накопиченню добровільних пенсійних заощаджень громадян у банках та небанківських фінансових установах;

- створення професійних та корпоративних пенсійних фондів, які акумулювали б кошти для виплати пільгових пенсій;
- запровадження обов'язкової сплати додаткових пенсійних внесків за рахунок коштів роботодавців на підприємствах з шкідливими умовами праці;
- визначення пенсій залежно від накопиченої суми пенсійних внесків та інвестиційного доходу;
- чітке визначення вимог та критеріїв, пов'язаних із заснуванням недержавних пенсійних фондів, управлінням ними та їхніми активами;
- розмежування пенсійних коштів та інших активів банків і небанківських фінансових установ, які обслуговують пенсійні програми;
- заборону виконання однією юридичною особою функцій накопичення та зберігання пенсійних активів і управління ними;
- забезпечення інформаційної відкритості для вкладників пенсійних коштів діяльності недержавних пенсійних фондів, банків та небанківських фінансових установ, які обслуговують пенсійні програми.

У процесі переходу до багаторівневої пенсійної системи тривалий час (25 – 30 років) [18, с. 16] потрібно буде виконувати подвійні зобов'язання: виплачувати пенсії тим, хто отримує їх лише з солідарної системи, і водночас спрямовувати частину коштів на формування обов'язкових індивідуальних пенсійних заощаджень. За таких умов не виключена поява дефіциту коштів у солідарній пенсійній системі, що спонукатиме до пошуку джерел їх компенсації.

Потреба у додаткових коштах для виконання подвійних зобов'язань буде максимальною на початковому етапі реформування пенсійної системи і надалі поступово зменшуватиметься за рахунок скорочення чисельності осіб, які отримують пенсію винятково з солідарної системи.

Важливою і необхідною умовою запровадження багаторівневої системи є перехід на паритетну систему сплати пенсійних внесків - порівну роботодавцями та найманими працівниками.

Задля забезпечення зазначених кроків, важливо активізувати організаційні механізми державного управління системою пенсійного забезпечення. В Україні системою пенсійного забезпечення займаються різноманітні суб'єкти державного управління.

1. Президент України призначає представників до складу дирекції Пенсійного фонду.

2. Верховна Рада України, як орган законодавчої влади в Україні: приймає закони про основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення; затверджує основні показники бюджету Пенсійного фонду, які включаються до Державного бюджету; визначає розмір (тариф) зборів на обов'язкове державне пенсійне страхування, що вносять підприємства, організації та громадяни. Верховна Рада України є органом загальної компетенції, вона вносить зміни і поправки до пенсійного законодавства України.

3. Систему органів державної виконавчої влади складають центральні органи та місцеві державні адміністрації. Вищим органом у системі виконавчої влади є Кабінет Міністрів України. У коло його обов'язків входять питання, пов'язані з реалізацією та виконанням гарантій, передбачених законодавством про пенсійне забезпечення. Кабінет міністрів визначає бюджет Пенсійного фонду в період його переходу у неприбуткову організацію; вносить пропозиції щодо розміру страхових внесків; визначає відповідні державні гарантії щодо захисту інвестицій пенсійних активів.

У системі центральних органів державної виконавчої влади, які здійснюють функції управління пенсійним забезпеченням у країні, є Міністерство праці та соціальної політики України, яке взаємодіє з Пенсійним фондом України

та іншими центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями. Міністерство реалізує впровадження в життя єдиної державної політики у сфері соціального забезпечення і соціального захисту пенсіонерів, інвалідів, одиноких непрацездатних громадян, які потребують підтримки з боку держави; здійснює нагляд за дотриманням норм законодавства щодо призначення (перерахунку) і виплати пенсій у солідарній системі та щодо взаємодії Пенсійного фонду з фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Міністерство фінансів та Рахункова палата здійснюють нагляд щодо цільового використання коштів Пенсійного фонду.

Міністерство транспорту та зв'язку здійснює виплату пенсій через місцеві поштові відділення.

4. Пенсійний фонд України здійснює управління фінансами пенсійного забезпечення. За Законом України «Про систему оподаткування» Пенсійний фонд України належить до державних цільових фондів, а платежі до нього – до загальнодержавних обов'язкових платежів [5]. При цьому, збір на обов'язкове соціальне страхування класифікується як збір в державний позабюджетний цільовий фонд.

Основним завданням Пенсійного фонду є збір, акумулювання коштів (страхових внесків) та фінансування витрат зі сплати пенсій і допомоги. Фонд також забезпечує покриття витрат на виплату пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення», «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи». Крім того, Фонд фінансує виплати пенсій військовослужбовцям і працівникам органів внутрішніх справ строкової служби, допомоги на дітей, а також інших витрат, фінансування яких відповідно до чинного законодавства покладено на Пенсійний фонд [4, 6, 7].

Фонд бере участь у фінансуванні державних, регіональних і обласних програм соціальної підтримки пенсіонерів-інвалідів, інших категорій населення, в організації міжнародного співробітництва у сфері пенсійного забезпечення, зокрема, щодо виплати пенсій громадянам, які виїхали за межі України.

5. Система судової влади представлена Верховним та Господарським судами. Верховний Суд вирішує спори та суперечності, пов'язані з недотриманням законодавства. Господарський суд розглядає питання, пов'язані із функціонуванням Пенсійного фонду. Суди приймають звернення страховальників або страховиків на оскарження дій інших суб'єктів пенсійної системи.

6. Крім того, до державних інститутів, які реалізують організаційно-правове забезпечення функціонування пенсійної системи, належать: Державна комісія з регулювання ринку цінних паперів і фондового ринку, Національний банк України, Державна комісія з регулювання ринку фінансових послуг.

Державна комісія з регулювання ринку цінних паперів і фондового ринку здійснює державне регулювання та нагляд щодо дотримання норм законодавства суб'єктами системи пенсійного страхування:

1) забезпечує розроблення та координацію єдиної державної політики щодо функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування;

2) здійснює систематичний контроль за дотриманням законодавства в накопичувальній системі пенсійного страхування;

3) забезпечує захист прав застрахованих осіб, які сплачують страхові внески до Накопичувального фонду;

4) розробляє і затверджує нормативно-правові акти.

Державна комісія з регулювання ринку фінансових послуг здійснює державне регулювання та нагляд за діяльністю зберігача та уповноваженого банку; здійснює державне регулювання та нагляд за діяльністю компаній з управління активами в частині управління пенсійними активами, радника з інвестиційних питань.

Громадяни, крім державного пенсійного забезпечення мають право укласти договори добровільного страхування для отримання додаткової пенсії в межах системи недержавного пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їхніх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат за рахунок відрахувань на недержавне пенсійне забезпечення та інвестиційного доходу, нарахованого на ці відрахування.

Для посилення організаційного механізму забезпечення модернізації системи пенсійного забезпечення необхідно:

- спрямувати зусилля органів публічного управління на налагодження узгодженої діяльності законодавчої та виконавчої влади у сфері пенсійної реформи;
- Кабінету Міністрів забезпечити широку координацію роботи із здійснення пенсійної реформи за всіма її напрямками;
- створити Координаційний центр з питань здійснення пенсійної реформи на чолі з віце-прем'єр-міністром з питань економіки;
- включити до складу Координаційного центру представників міністерств економіки та з питань європейської інтеграції, фінансів, праці та соціальної політики, Пенсійного фонду, Національного банку, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Державної податкової адміністрації України;
- підвищити роль Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції у створенні макроекономічних передумов здійснення пенсійної реформи;
- посилити відповідальність Міністерства праці та соціальної політики за організацію і координацію діяльності з підготовки нормативно-правової бази, безпосереднє впровадження багаторівневої пенсійної системи, здійснення інформаційно-роз'яснювальної роботи, контроль за додержанням вимог законодавства при призначенні пенсій, укладення міжнародних угод щодо соціального захисту громадян;
- покласти на Міністерство фінансів коригування фінансової бази пенсійної системи, забезпечення її збалансованості і стійкості, у тому числі шляхом міжбюджетного регулювання із застосуванням ефективних фінансових інструментів;
- доручити Міністерству економіки, Міністерству фінансів України, Національному банку України і Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку організацію і здійснення контролю за інвестуванням пенсійних коштів, діяльністю банків і небанківських фінансових установ та функціонуванням ринків цінних паперів з обслуговування Пенсійних програм;
- передати питання здійснення пенсійної реформи в міністерствах економічного та соціального профілю у відання одного із заступників, а у Пенсійному фонді заступника голови правління;
- створити у відповідних центральних органах виконавчої влади структурні підрозділи з організації практичного впровадження та супроводження пенсійної реформи;
- уточнити статус та функції Пенсійного фонду, зміцнити його кадровий потенціал та матеріально-технічну базу, вирішити питання щодо створення спеціального державного регуляторного органу;
- сформувати при Пенсійному фонді інститут актуаріїв з покладенням на нього обов'язків з проведення систематичних аналітичних та прогнозних розрахунків;

- створити у наукових і вищих навчальних закладах підрозділи для розширення наукових досліджень, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців для нової пенсійної системи та їх стажування за рубежом.

Впровадження нової пенсійної системи – це багатоаспектна робота, розрахована на тривалу перспективу.

Вона передбачає невідкладне прийняття Верховною Радою України законів «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про недержавне пенсійне забезпечення», «Про іпотеку», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про акціонерні товариства», «Про державний борг», Податкового, Земельного і Житлового кодексів.

При доопрацюванні і прийнятті цих законопроектів та підготовці нових, що стосуються пенсійного забезпечення, необхідно врахувати рекомендації Міжнародної організації праці щодо засад функціонування майбутньої пенсійної системи та забезпечити гармонізацію норм національного законодавства із законодавством Європейського Союзу. Зокрема – врахувати директиви Ради Європи щодо координації законодавчих і нормативних актів з регулювання діяльності професійних пенсійних фондів.

З цією метою рекомендувати Верховній Раді України створити тимчасову спеціальну комісію для опрацювання законодавства з пенсійної реформи; не розглядати жодного проекту закону, пов'язаного з пенсійним забезпеченням, без попередньої експертизи та висновків цих комісій щодо його відповідності загальній стратегії пенсійної реформи.

Внаслідок здійснення реформи буде впроваджено багаторівневу пенсійну систему, побудовану на засадах соціальної справедливості, солідарності поколінь та соціального страхування. Це розширить можливості для підвищення добробуту людей похилого віку та зміцнення потенціалу економічного зростання.

Діюча в Україні пенсійна система в правовому, організаційному, економічному та соціальному відношеннях потребує принципових змін, подолання негативних явищ, які особливо гостро проявляються в період фінансово-економічної кризи. Певним чином ці проблеми обумовлюються відсутністю науково обґрунтованих основ реформування пенсійної системи. Тому створення достатньо об'єктивного організаційно-економічного механізму побудови і функціонування системи пенсійного забезпечення є нагальною і досить важливою проблемою переходу України до етапу сталого зростання.

Література.

1. Дема Д. І. Державне регулювання соціального захисту населення в країнах із ринковою економікою // *Фінанси України*. – 2000. – № 9. – С. 59–62.
2. Діденко Ю. Ю. Соціально-економічні особливості системи пенсійного забезпечення в умовах перехідної економіки / - 08.01.01 – Економічна теорія. - Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук / - Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ». – Харків – 2003. – 200 с.
3. Зайчук Б. О. Організаційно-економічний механізм побудови в Україні трирівневої системи пенсійного забезпечення: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.02.03 / М-во економіки та з питань європ. інтеграції України. *Наук.-дослід. екон. ін-т*. – К., 2002. – 18 с.
4. Закон України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ» від 9 квітня 1992 року за №2262–12 // *Відомості Верховної Ради України*. – 1992. – №29. – С. 399.
5. Закон України «Про систему оподаткування» від 25 червня 1991 року за №1251–XII // *Відомості Верховної Ради України*. – 1991. – №39. – С. 510.
6. Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастро-

фи» від 28 лютого 1991 року за №796–XII // *Відомості Верховної Ради України*. – 1991. – №16. – С. 200.

7. Законодавство України про пенсійне забезпечення // *Бюлетень законодавства і юридичної практики України*. – 1999. – №7. – 400 с.

8. Замула Т. В. О пенсионном сборе. – Запорожье: Полиграф, 2004. – 71 с.

9. Кирієнко Н. Загальнообов'язкові державні соціальні фонди // *Вісн. податк. служби України*. – 2007. – № 1–2. – С. 31–36.

10. Леонов Д. Прогноз акумулювання інвестиційних ресурсів накопичувальним пенсійним фондом та недержавними пенсійними фондами // *Ринок цінних паперів України*. – 2002. – № 9 – 10. – С. 7–11.

11. Лібанова Е. Демографічні передумови реформування системи пенсійного забезпечення // *Соц. захист*. – 2000. – № 2. – С. 48–57.

12. Луговенко Н. В. Механізм державного управління запровадженням накопичувальної системи пенсійного забезпечення в Україні – Спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління Харків – 2006. – 20 с.

13. Мних М. В. Страхування та його роль у забезпеченні соціального захисту населення // *Фінанси України*. – 2007. – № 6. – С. 39–45.

14. Надточій Б. Три удари по пенсійній реформі – що робити далі? // *Україна: аспекти праці*. – 2005 – №6. – С. 8–12.

15. Надточій Б. О. Накопичувальна пенсійна система: чи можливо її наблизити // *Соц. захист*. – 1999. – № 3. – С. 21–23.

16. Надточій Б. Пенсія в Україні. Коментар до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» / Б. Надточій, Л. Демчук. – К., 2006. – 512 с.

17. Райзер М. Чому Україна мусить вжити невідкладні заходи із впровадження антикризового плану // *Дзеркало тижня*. – №13 (741). – 13–20 квітня. – 2009. – С. 11.

18. Табачник Д. Пенсійну реформу – в життя // *Голос України*. – 2003. – 18 лип. – С. 5.

19. Тютюнникова С. В. Бедность как социально-экономический феномен: содержание, формы, стратеги преодоления в современном мире // *Социал. экономика*. – 2001. – № 3/4. – С. 88–103.

20. Фойгт Н. А. Экономическая ситуация в Украине и положение пенсионеров по возрасту как малообеспеченной части населения // *Проблемы старения и долголетия*. – 1996. – Т.6, №1–2. – С. 77–87.

21. Юрій С. Світові економічні кризи та їх сучасні модифікації // *Вища школа*. – 2008. – №2. – С. 13–25.

22. Якимець В. Соціальний захист населення – практика й проблеми // *Праця і зарплата*. – 2000. – № 28. – С. 6–7.

23. Яценко В. Безкоштовних пенсій не буває // *Уряд. кур'єр*. – 2001. – 4 квіт. – С. 13.